

Oponentní posudek na disertační práci Ing. Ing. Martina Ďuriny Rizika státní úvěrové pojišťovny

Disertant si v předložené práci vytkl za cíl analýzu posledních vývojových trendů v jednom z nejspecifičtějších segmentů pojišťovacího byznysu – v pojištění exportních úvěrů. V tomto pojistném odvětví vystupuje ještě více než v jiných pojistných odvětvích určitá kontraverznost pojmu riziko a jeho exaktní kategorizace, což ovšem je do značné míry problémem jak obecné metodologie věd, tak i věd aplikovaných, včetně vědy pojistné. Je tudíž logické, že na počátku disertantovi zkoumání v práci stojí pojem riziko.

Pojistní teoretici zatím nejsou jednotni ani v definici tohoto pojmu, ani v jeho následné hierarchizaci. Problém se pak nejvíce vyostřuje právě v oblasti pojišťování exportních úvěrů, kde kategorizaci rizika dále komplikují další faktory, které se u klasických pojistných odvětví nevyskytují.

Teoretické diskuse na toto téma jsou u nás zatím řídké a před pojistnou teorií stále ještě stojí úkol exaktněji naformulovat a kategorizovat rizika spojená s nesplacením exportního úvěru, z tohoto pohledu je proto nutno ocenit disertantův diskusní příspěvek na toto téma obsažený v předložené práci, včetně pokusu implementovat na úvěrovou exportní pojišťovnu přístupy projektu Solvency II, jehož obecným cílem je dosažení vyšší stability sektoru pojišťovnictví a ve spojení s projektem Basel II i vyšší stability finančních trhů vůbec.

Disertant jako exekutivní pracovník první porevoluční pojišťovny exportních úvěrů EGAP byl jistě pod určitým vlivem po roce 1989 empiricky konstruovaných pojistných podmínek pojištění exportních úvěrů, kategorizace rizik se v nich neopírá o metodologickou fundaci. Tento stav však není problémem jen české exportní pojišťovny, ale i dalších zahraničních exportních pojišťoven.

V tomto ohledu jsou partie o riziku v předložené práci určitým posunem směrem k subtilnější teoretické diskusi. Disertant prokázal, že členění rizik v pojištění exportních úvěrů není triviální otázkou, ale že má určitá úskalí, která na své definitivní zdolání exaktními teoretickými přístupy teprve čekají.

Senzitivní otázkou je v pojišťování exportních úvěrů především vymezení pojmu komerční riziko nesplacení exportního úvěru, které budou akceptovat komerční pojišťovny jako pojistnou událost.

Jeden z možných přístupů je vycházet z konceptu nutné podmínky identifikace rizika pro komerční pojišťovny, v rámci tohoto přístupu se pak komerčními pojišťovnami jeví jako akceptovatelné jen riziko platební neschopnosti, která dlužníka postihla až následně po té, co exportér nebo jeho pojišťovna získala pozitivní reference o bonitě dovozce.

V logice obvyklých schémat komerčních pojišťoven se pak jeví do pojmu komerční riziko exportního úvěru začlenit i nesplacení úvěru z důvodu přírodní katastrofy v zemi dlužníka, pojistné podmínky exportních pojišťoven však většinou zařazují toto riziko mezi nekomerční rizika, pro která je pojišťovnami vesměs používán problematický název „rizika teritoriální“. Zaujmout stanovisko k tomuto problému možno v rámci diskuse při obhajobě práce. Souvisejícím dalším diskusním okruhem je problém kategorizace platební nevůle splacení exportního úvěru, při akceptování výše uvedeného konceptu identifikace rizika (v rámci tohoto konceptu dle názoru oponenta nestačí v tomto případě k identifikaci rizika skutečnost, že platební nevůle je možno pravděpodobnostně charakterizovat, další argument: jestliže v hlavě dlužníka uzraje úmysl úvěr nesplatit, pak je to událost, která nastane jistě a jako taková se dostává mimo oblast pojištění, jehož podmínkou je nahodilost události), pak platební nevůle představuje spíše než komerční riziko riziko zahrnované pod široký pojem „riziko politické“.

Proces tvorby předložené práce nebyl bez problémů, které se mimo jiné projevovaly při projednávání částí práce na Katedře bankovníctví a pojišťovnictví. Teprve v posledních měsících práce zaznamenala významný kvalitativní posun, její přínos spatřuji v tom, že vytvořila určitou základnu pro další teoretickou diskusi o rizicích pojišťovny exportních úvěrů a implementaci projektu Solvency II pro tuto specifickou oblast pojišťovnictví.

S ohledem na tato fakta za předpokladu úspěšné obhajoby práce doporučuji disertantovi udělit titul Phd.

V Praze dne 16. září 2006

Prof. Ing. Jaroslav Daňhel, CSc.